

🌀 **שם המחקר:** תרומתם של תמיכה חברתית נתפסת ותמיכה באמצעות הוראה פרטנית לפיתוח האוטונומיה

הקוגניטיבית של מתבגרים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

🌀 **שנה:** 2022

🌀 **סוג מחקר:** מחקר

🌀 **מס' קטלוגי:** 890-105-2018

🌀 **שמות החוקרים:** ד"ר רינת מיכאל וד"ר פנינה שביט

🌀 **רשות המחקר:** מכללת בית ברל

תקציר:

מחקר זה נעשה במימון קרן שלם.

אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה) חווים לעיתים קרובות אוטונומיה מוגבלת בשל מחסומי סביבתיים המונעים מהם להשתתף בפעילויות של קבלת החלטות ותכנון. המחקר הנוכחי התבסס על תיאוריית הנחישות העצמית (Self-Determination Theory; Ryan & Deci, 2000), אשר מתייחסת, בין היתר, לצורך באוטונומיה כגורם מניע לנחישות עצמית, וכן למשתנים פנימיים וחיצוניים שעשויים להשפיע על פיתוחה. באופן ספציפי, מחקר זה בחן היבט אחד של אוטונומיה – אוטונומיה קוגניטיבית – בקרב מתבגרים עם מש"ה. כמו כן, נבדקה תרומתם של המשתנים החיצוניים של תמיכה חברתית נתפסת ותמיכה באמצעות הוראה פרטנית להתפתחותה של אוטונומיה קוגניטיבית. לצורך זה, נעשה שימוש בשאלונים מותאמים הבודקים אוטונומיה קוגניטיבית ותפיסות של תמיכה חברתית ממקורות שונים (משפחה, חברים, מורים ותלמידים בכיתה). שאלונים אלו הועברו ל-31 מתבגרים עם מש"ה אשר מקבלים במהלך לימודיהם בבית-הספר שיעורים פרטניים מסטודנטים לחינוך מיוחד. השאלונים ניתנו בתחילת שנת הלימודים, טרם העברת השיעורים הפרטניים, ולקראת סופה. שאלונים נוספים המודדים את משתני המחקר הועברו גם ל-9 מורי התלמידים כמקור נוסף למידע.

על פי דיווחי המתבגרים, בעוד שמספר מתאמים מובהקים נמצאו בין מקורות שונים של תמיכה חברתית לבין אחד המרכיבים של אוטונומיה קוגניטיבית (קבלת החלטות) בתחילת שנת הלימודים, לא נמצאו כלל מתאמים כאלו לקראת סוף שנת הלימודים. כמו כן, בעוד ששניים מהמתאמים המובהקים בתחילת השנה היו חיוביים (בין תמיכה משפחתית ותמיכת חברים לבין קבלת החלטות), מתאם אחד נמצא שלילי (בין תמיכת מורים לבין קבלת החלטות). בחינה של דיווחי המורים העלתה דפוס שונה של מתאמים - בתחילת השנה נמצא מתאם חיובי מובהק בין הבעת דיעות לבין תמיכת חברים בכיתה ומתאם שלילי מובהק בין אישור מאחרים ותמיכת מורים. לקראת סוף השנה נמצאו מתאמים חיוביים מובהקים בין הערכה עצמית לבין תמיכה מחברים ותמיכת חברים לכיתה.

באשר לתרומת ההוראה הפרטנית, בתחילת השנה, טרם קבלת ההוראה הפרטנית, המתבגרים דיווחו על מידה רבה יותר של קבלת החלטות ועל רמה נמוכה יותר של הערכה עצמית בהשוואה לסוף השנה. בניגוד לכך, לא נמצאו הבדלים מובהקים באוטונומיה הקוגניטיבית של המתבגרים בין דיווחי המורים בתחילת השנה לבין דיווחיהם בסוף שנת הלימודים. בשני המועדים המורים דיווחו על רמות בינוניות של אוטונומיה קוגניטיבית אצל תלמידיהם. זאת ועוד, בתחילת השנה המתבגרים דיווחו על רמות גבוהות יותר של הערכה עצמית בהשוואה למוריהם. כמו כן, בסוף שנת הלימודים המתבגרים דיווחו על רמות גבוהות יותר של הבעת דיעות, קבלת החלטות, הערכה עצמית ותמיכה מחברים.

מילות מפתח: אוטונומיה, תמיכה חברתית, מוגבלות שכלית התפתחותית, נחישות עצמית, מתבגרים, מורים

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)